

len fölmelegedett. Furcsa ez nekem nagyon. Tessék mondani: Szent László is önmegtartóztató volt?

– Igen. A királyi hatalom negatív erőivel nem élt: nem állt bosszút, megbocsátott, ellenségeiért imádkozott, utolsóinak ivott a maga fakasztotta forrásból két napi szomjazás után, utolsóinak evett, mikor az éhező sereg – imádkozása, töprengése, elmélyülése, Istennel való beszélgetése nyomán – szarvas- és bivalycsordára bukkant. Indulatát sokszor megfékezte, belátta, hogy tévedett Álmos és Kálmán dolgában. Egy szenttől talán kevés önmegtartóztatás, – egy királytól, Árpádfítól, a XI. században: sok.

– De aszkézist a szónak vallási értelmében nem gyakorolt?

– A kútfők nem szólnak róla.

– Nagy vadász volt?

– Igen.

– Akkor azért futott mellére a hermelin. Nem tetszik érteni? Sajnos, nem tudom megmagyarázni kellően, ilyen dolgokban szegényes a szókincsem. De valahogy úgy van: az áldozat megérzi, hogy itt nincsen menekvés, hiábavaló a küzdelem, nemcsak megadja tehát magát, hanem a hódítónak, a győztesnek odaadja magát. Mintegy elismeri annak jogát önmaga fölött. Hogyan magyarázzam meg? Ez természetes, csak azért látszik csodának, mert az ember nem szokott ezen gondolkodni és nem is tudja ezért jól kifejezni. Én nem szoktam ilyesmiről beszélgetni, és most ez az egész beszélgetés olyan nekem, mintha valamiről szó volna kettőnk között, amit biztosan tudok, de *elfelejtettem*. Nem, nem az adatokra gondolok, s nem arra, hogy nagyon járatlan vagyok a történelemben. A lényegről van szó. Illetve szólni nehezen tudok róla, de azt érzem most. Emlékszem, hogy tudtam ezt, ezt az áldozatról, – hogy mikor tudtam, azt sem tudom. És elfeledtem valamikor.

– Az ment meg, aki feláldoz! – mondtam vakmerően, s a neandervölgyi nyakember tisztja, gyerekes mosollyal rámnevetett. Oly természetesen felelt, mintha a misztikában a legjáratasabb volna:

– Igen. S miért ne ismerhetné ezt fel Szent Lászlóban egy fehér menyét?

Gergely Ágnes: KÉPTELEN VILÁG: Száz versfordítást tartalmaz ez a könyv; harminc költő száz versét az angol nyelvű irodalomnak abból a műfajából, amit gyűjtőnévvel *nonszensz-költészetnek* szoktak nevezni. Gyűjtőnévvel, mert a nonszensznek mint irodalmi jelenségnek igen nehezen lehet a határait kijelölni. Hiszen az abszurd, a groteszk, a vizuális- és hangzásbeli kísérlet olykor éppúgy ebbe a kategóriába sorolható, mint a nonszensz név alatt valóban klaszszikusá vált verstípusok közül a *limerick* és a *clerihew*. A *képtelenség* azonban nem angol találmány; legfeljebb az angolok veszik ezt a „legkomolyabban”. Gyökere máshol keresendő. Nemzettől, kortól, sőt irodalomtól függetlenül, „mint minden jó dolog a nonszensz is a gyerekektől indult” – mondja a bevezetőben *Gergely Ágnes*. A gyerekek elemi erejű ösztönlírájában találjuk meg ennek a sajátos és mulhatatlan életű műfajnak a származási helyét; az ő halandzság kiszámolóik, jól megkomponált világos kérdéseik mutatnak rá igazi eredetére. Így hát, ha a műköltészet jól akarja végezni a dolgát, a nonszensz-versben a gyermeki fantáziát kell felemelnie az őt megillető művészi rangra. A költőnek úgy kell játszania a versben, mint a gyerekeknek – például – a játszótéren. Mert csak a

játék mentheti meg a lírát – és a mindenkori költőt – az egyre szaporodó közhelyektől, és legfőképpen attól, hogy az ember egyszerre csak az élet vaskalaposai közé tartozzon.

A bevezető esszé választ keres a nonszensz társadalompszichológiai és alkotáslélektani forrásaira is, s ezeket részint az állandó szorongatottság-érzésben, veszélytudat-fokozódásban, részint a „korlátok közé szorított személyiségnek” abban a szabadságtörekvésében látja, amit a költő – a vers természeténél fogva – csak maszkok mögött és a hétköznapi logika fejtőre állításával valósíthat meg.

A kötetben szereplő versválogatás mégsem csak a fentiek illusztrációja. Bár az sem mondható, hogy reprezentatív összeállítás. Ahhoz *Gergely Ágnes* könyve túlságosan nagy intervallumot – mintegy háromszáz évet – és túl kevés költőt szerepeltet. Ezért inkább annak a személyes vonzalomnak a kifejeződése, amit a kiváló költőnő több mint két évtizede táplál a képtelenségek angol változata iránt, és amely meghatározóan befolyásolta a saját költői magatartását is. Gondoljunk csak a Tizenhetedik Enceládó Szulfátóra, a kobaltok királyára. . . (*Közművek Könyvek*, 1983).

DE COLL LAJOS